

Центральноукраїнського державного
університету імені Богдана Винниченка

Свген СОБОЛЬ

«02» грудня 2025 р.

**Програми навчальних дисциплін
програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників у сфері
післядипломної освіти для осіб з вищою освітою**

Галузі знань: А Освіта

Спеціальність: А4.01 Середня освіта (Українська мова і література)

Назва програми:

«Мовно-літературна освіта в середній і старшій школі»

Напрямок підвищення кваліфікації:

**«ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І
ЛІТЕРАТУРИ»**

Назва навчальної дисципліни: Інтегрований підхід до викладання української мови та літератури.

Цільовий компонент: формування здатності здійснювати інтегроване навчання здобувачів освіти з використанням навичок усного й писемного мовлення для розвитку в здобувачів освіти розуміння природних зв'язків між процесами і явищами.

Змістовий компонент: інтегрована програма з української мови і літератури для 10-11 класів; розробка дидактичного контенту для уроків української мови та літератури.

Процесуальний компонент: лекція-дискусія, практикум із роботи над методичними кейсами, розробка й аналіз педагогічних ситуацій

Результативний компонент:

ПРН 01 Моделює зміст вивчення української мови та літератури.

ПРН 02 Добирає різні методи й прийоми для навчання здобувачів освіти і способи представлення ними досягнутих результатів.

ПРН 03 Використовує навички усного й писемного мовлення для формування в здобувачів освіти розуміння природних зв'язків між процесами і явищами, розвиває відповідні вміння.

ПРН 04 Розробляє освітні матеріали з урахуванням інтересів і здібностей здобувачів освіти.

ПРН 05 Володіє навичками критично оцінювати достовірність, надійність інформаційних джерел, вплив інформації на свідомість і розвиток здобувачів освіти, на прийняття рішень.

ПРН 07 Здійснює власний професійний розвиток у контексті навчання впродовж життя.

Список рекомендованої літератури:

1. Антонюк Н. Упровадження інтегрованого навчання на уроках української мови та літератури з метою формування комунікативної компетентності учнів (досвід) // «Слово вчителю». — 2024. — Березень.

2. Іващенко С. М. Інтеграція як один із сучасних підходів у процесі навчання української мови і літератури в загальних середніх школах // — Інноваційні обрії України. — 2020. — Вип. 1. — С. 289-295.

URL: http://obrii.org.ua/usec/storage/article/usec_2020_vol1_p289.pdf

3. Кучеренко І. А. Інтеграція у вивченні української мови та літератури в новій українській школі // — Умань: Вид-во ДВНЗ «УДПУ». — 2022. — 58 с. URL: <https://shorturl.cusu.edu.ua/1n2>

4. Рева О. В. Інтегроване навчання як умова формування компетентної сучасної особистості // «На Урок». — 2018. — 10 липня.

5. Снегірєва В. Інтегрований підхід у вивченні зарубіжної літератури в 7 класі ліцею // Проблеми сучасного підручника. — 2024. — № 33 (онлайн-доступ) — С. 238-246 URL: <https://ipvid.org.ua/index.php/psp/article/view/756>

6. Фідкевич О. Л., Курач Л. І. Реалізація інтегрованого курсу з мови та літератури в школах з навчанням мов національних меншин // Український педагогічний журнал. — 2019. — № 2. — С. 66-72. URL: [Цифрова бібліотека НАН України](#)

7. Інтегрований курс «Українська мова й література». 10–11 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Горошкіна Олена, Котусенко Олена, Кричун Людмила, Михайловська Неля). URL: https://drive.google.com/drive/folders/1_BtGqkNhA0g_P7UPxBAheUTZkyv8lIZ

Назва навчальної дисципліни: Творчі роботи як засіб розвитку мовно-літературних компетентностей

Цільовий компонент: розкрити важливість написання есею для розвитку літературної освіченості учнів. Василь Сухомлинський про важливість творчих робіт в навчальному процесі. Існуючі визначення есея. Основні його характеристики. З історії жанру. Відомі українські есеїсти – Ю. Шевельов, Є. Маланюк, Ю. Липа, Ю. Андрухович та ін. Есей як творчо-навчальна робота з літератури. Причини, що привели до кризи. Жанр «творчі роботи з літератури». Різновиди жанру есея – публіцистичний, літературно-критичний, блогерський та ін. Популярність жанру есея як засобу навчання у зарубіжних університетах.

Змістовий компонент: Есей як навчальний засіб при здобуванні літературної освіти. Чинники його навчальної ефективності: робота є творчою, такою, що максимально мобілізує інтелектуальні можливості учня в осягненні проблеми (теми, питання); пошуки оптимальних форм вираження, які активізують розумову діяльність. Різновиди жанру есея з літератури: есей, присвячене аналізу проблематики та поезики окремого літературного твору, аналізу образів персонажів, історико-літературним та теоретико-літературним проблемам. Правильне формулювання теми есея як спосіб попередження плагіату. Критерії оцінки теми есея. Підготовка до написання есея. Продумування плану есея. Постійна попередня робота по «усному» творенню тексту есея. Структура есея.

Процесуальний компонент: форми: інтерактивна лекція, тренінгові заняття; цілеспрямована самостійна робота; **методи:** проблемний виклад; дослідження в т.ч і у групах, створення алгоритмів, інтерактивні; **засоби:** презентація, інформаційні ТЗН.

Результативний компонент:

ПРН 01 Моделює зміст вивчення української мови та літератури.

ПРН 02 Добирає різні методи й прийоми для навчання здобувачів освіти і способи представлення ними досягнутих результатів.

ПРН 03 Використовує навички усного й писемного мовлення для формування в здобувачів освіти розуміння природних зв'язків між процесами і явищами, розвиває відповідні вміння.

ПРН 04 Розробляє освітні матеріали з урахуванням інтересів і здібностей здобувачів освіти.

ПРН 05 Володіє навичками критично оцінювати достовірність, надійність інформаційних джерел, вплив інформації на свідомість і розвиток здобувачів освіти, на прийняття рішень.

ПРН 06 Знає підходи до організації освітнього процесу з використанням цифрових технологій (зокрема дистанційного навчання), умови організації цифрових робочих місць.

ПРН 07 Здійснює власний професійний розвиток у контексті навчання впродовж життя.

Список рекомендованої літератури:

1. Державний стандарт базової середньої освіти Режим доступу <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti>

2. Довга О.М. Як писати твір: Методичний посібник для вчителів-словесників. – К.: Просвіта, 1995

3. Ключек Г.Д. Літературна освіта в новій українській школі: стратегія і тактика реформування // Дивослово - 2017. - № 1 - С.7-12;

4. Ключек Г.Д. Літературна освіта в новій українській школі: стратегія і тактика реформування // Дивослово - 2017. - № 2 - С.2 – 12;

5. Швець Г.Д. Як писати твір- роздум: Навчально-методичний посібник. – К.: Фенікс, 2016

Назва навчальної дисципліни: Методика повільного прочитання літературного твору

Цільовий компонент: розкрити важливість методу повільного прочитання художнього тексту на уроках літератури - одного з найголовніших способів навчання учнів розумінню тексту як головної компетентності літературної освіти; засвоїти основні методичні принципи повільного прочитання тексту з навчальною метою.

Змістовий компонент: Методики повільного прочитання епізоду літературного твору потребує окремої уваги, яку необхідно концентрувати на трьох аспектах. Перший з них – аналіз мистецтва візуалізації (портретування персонажів, навколишнього оточення – природи, інтер'єру). Другий – аналіз діалогу як спосіб виявлення психологічного змісту

Окреме питання, – вибір оптимальної методичної концепції навчального аналізу тексту, тобто такого аналізу, який дозволив би здобувачам освіти відкрити для себе художні смисли твору, а разом з цим і прийоми їх творення. Методика такого аналізу полягає у постановці проблемних питань, окремі з яких вирішуються методом «штурму мізків».

Одна з важливих методичних вимог до навчального аналізу, здійснюваного методом повільного прочитання полягає в тому, щоб виявлення художнього змісту відбувалося в органічній єдності з виявленням прийомів (художніх засобів), з допомогою яких той зміст виражається. Таким чином відбувається розкриття «секретів» естетичної впливовості літературного тексту – в цьому і полягає одне з найголовніших завдань літературної освіти.

Процесуальний компонент: форми: інтерактивна лекція, тренінгові заняття; цілеспрямована самостійна робота; **методи:** проблемний виклад; дослідження в т.ч і у групах, створення алгоритмів, інтерактивні; **засоби:** презентація, інформаційні ТЗН.

Результативний компонент:

ПРН 01. Моделює зміст вивчення української мови та літератури.

ПРН 02. Добирає різні методи й прийоми для навчання здобувачів освіти і способи представлення ними досягнутих результатів.

ПРН 03. Використовує навички усного й писемного мовлення для формування в здобувачів освіти розуміння природних зв'язків між процесами і явищами, розвиває відповідні вміння.

ПРН 04. Розробляє освітні матеріали з урахуванням інтересів і здібностей здобувачів освіти.

ПРН 05. Володіє навичками критично оцінювати достовірність, надійність інформаційних джерел, вплив інформації на свідомість і розвиток здобувачів освіти, на прийняття рішень.

ПРН 06. Знає підходи до організації освітнього процесу з використанням цифрових технологій (зокрема дистанційного навчання), умови організації цифрових робочих місць.

ПРН 07. Здійснює власний професійний розвиток у контексті навчання впродовж життя.

Список рекомендованої літератури:

1. Державний стандарт базової середньої освіти. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti>

2. Модельні навчальні програми для 5-9 класів нової української школи. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoyi-ukrayinskoyi-shkoli-zaprovadzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku>

3. Енциклопедія освітніх технологій та інновацій. – Х. : «Основа», 2019.

4. Ключек Г.Д. Літературна освіта в новій українській школі: стратегія і тактика реформування // Дивослово - 2017. - № 1 - С.7-12;

5. Ключек Г.Д. Літературна освіта в новій українській школі: стратегія і тактика реформування // Дивослово - 2017. - № 2 - С.2 – 12;

6. Ключек Г.Д. Синергія літературного твору. Навчальний посібник з теорії літератури. – Дніпро, 1920;

7. Ключек Г.Д. Поетика візуальності Тараса Шевченка. К.: Академвидав, 2013.

8. Ключек Г.Д. Поезія Тараса Шевченка: сучасна інтерпретація. К.: Освіта, 1998.

Назва навчальної дисципліни: Медіаграмотність: способи й засоби досягнення.

Цільовий компонент: опанування методології розвитку медіаграмотності в учнів середньої й старшої школи в контексті особистісно орієнтованого компетентнісного навчання української мови і літератури.

Змістовий компонент: вивчення основних напрямів інтеграції медіаграмотності в шкільні курси української мови та літератури: аналіз медіатекстів, виявлення мовних маніпуляцій та пропаганди, дослідження стилістики медіатекстів. Вивчення методів і прийомів формування медіаграмотності учнів під час навчання української мови і літератури.

Процесуальний компонент: лекція-дискусія, практикум із роботи над методичними кейсами, розробка й аналіз педагогічних ситуацій

Результативний компонент:

ПРН 01. Моделює зміст вивчення української мови та літератури.

ПРН 02. Добирає різні методи й прийоми для навчання здобувачів освіти і способи представлення ними досягнутих результатів.

ПРН 03. Використовує навички усного й писемного мовлення для формування в здобувачів освіти розуміння природних зв'язків між процесами і явищами, розвиває відповідні вміння.

ПРН 04. Розробляє освітні матеріали з урахуванням інтересів і здібностей здобувачів освіти.

ПРН 05. Володіє навичками критично оцінювати достовірність, надійність інформаційних джерел, вплив інформації на свідомість і розвиток здобувачів освіти, на прийняття рішень.

ПРН 06. Знає підходи до організації освітнього процесу з використанням цифрових технологій (зокрема дистанційного навчання), умови організації цифрових робочих місць.

ПРН 07. Здійснює власний професійний розвиток у контексті навчання впродовж життя.

Список рекомендованої літератури:

1. Гудзь М., Грицак Н. Формування медіаграмотності учнів на уроках української літератури в 6 класі. *Studia Methodologica*. 2024. 57, 279 –287. URL: <https://doi.org/10.32782/2307-1222.2024-57-29>.

2. Гудима Н. В., Мелекєсцева Н. В., Ковальчук О. В. Формування медіаграмотності молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі як одне із актуальних завдань нової української школи. *Психолого-педагогічні науки*. 2021. 1, 32 –42. URL: <http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/2912/1/%d0%bc%d0%b0%d0%ba%d0%b5%d1%82%d0%9d%d0%97%e2%84%9612023%20%281%29-32-42.pdf>

3. Іванов В. Ф., Волошенюк О. В., Мокрогуза О. П. Основи медіаграмотності (навчально-методичний посібник для вчителя 8 (9) клас, плани-конспекти уроків). Київ. Академія української преси, Центр вільної преси. 2014. URL: https://www.aup.com.ua/books/lessons_web.pdf

4. Іванов В., Волошенюк О. Збірник статей Шостої міжнародної науково-методичної конференції «Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та українські перспективи». Київ: Центр Вільної Преси, Академія української преси. 2018. URL: https://www.aup.com.ua/uploads/Zbirnyk_statay_AUP2018.pdf

5. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція). URL: <https://ms.detector.media/mediaosvita/post/16501/2016-04-27-kontseptsiya-vprovadzhennya-mediaosvity-v-ukraini-nova-redaktsiya/>

6. Корицька Г., Богдзєвич С. Можливості інтеграції елементів медіадидактики у шкільну мовно-літературну освіту. *Український педагогічний журнал*. 2021. 4, 171–179. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2021-4-171-179>.

7. Лапушкіна Н., Падалка Р. Медіаосвіта на уроках української літератури та мови. *Актуальні проблеми гуманітарних наук*, 2021. 2 (41), 195 – 200. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/41-2-29>.

Назва навчальної дисципліни: Освітні ресурси для навчання здобувачів освіти української мови й літератури

Цільовий компонент: ознайомлення з можливостями інтернет-ресурсів з метою організації освітнього процесу з української мови і літератури в умовах змішаного та/або дистанційного навчання.

Змістовий компонент: опрацювання додатків Google: класрум, гугл-форми; робота в Кластайм; платформи для організацій ігор і вікторин; ознайомлення із застосунками для організації рефлексії.

Процесуальний компонент: лекція-дискусія, практикум із роботи на різних онлайн платформах, створення елементів та компонентів уроків української мови і літератури в умовах дистанційного та змішаного навчання.

Результативний компонент:

ПРН 01 Моделює зміст вивчення української мови та літератури.

ПРН 02 Добирає різні методи й прийоми для навчання здобувачів освіти і способи представлення ними досягнутих результатів.

ПРН 04 Розробляє освітні матеріали з урахуванням інтересів і здібностей здобувачів освіти.

ПРН 05 Володіє навичками критично оцінювати достовірність, надійність інформаційних джерел, вплив інформації на свідомість і розвиток здобувачів освіти, на прийняття рішень.

ПРН 06 Знає підходи до організації освітнього процесу з використанням цифрових технологій (зокрема дистанційного навчання), умови організації цифрових робочих місць.

ПРН 07 Здійснює власний професійний розвиток у контексті навчання впродовж життя.

Список рекомендованої літератури:

1. Кричун Л. П., Нестеренко Т. А. До питання гейміфікації на уроках української мови. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*, Випуск 211 (2024). с. 58-62. (<https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-211-8>)

2. Найпопулярніші освітні платформи для організації дистанційного навчання. URL: <https://op.ua/news/osvita-v-ukraini/naypopulyarnishi-osvitni-platformi-dlya-organizaciyi-distanciynogo-navchannya>

3. Організація освітнього процесу під час вивчення української мови та літератури в умовах воєнного стану.

URL:<https://znayshov.com/News/Details/orhanizatsiia-osvitnoho-protsesu-pid-chas-vyvchennia-ukrainskoi-movy-ta-literatury-v-umovakh-voiennoho-stanu>

4. Теорія та практика змішаного навчання: монографія. В. М. Кухаренко, С. М. Березенська, К. Л. Бугайчук, Н. Ю. Олійник, 61 Т. О. Олійник, О. В. Рибалко, Н. Г. Сиротенко, А. Л. Столяревська. Харків, 2016. 284 с.

Назва навчальної дисципліни: **Цифрова лінгводидактика: медіаконтент як навчальний матеріал**

Цільовий компонент: отримання знань про медіатекст як навчальний матеріал; вироблення навичок застосування традиційних та мультимодальних текстів та використовуваних у них мовних засобів в процесі навчання української мови й літератури; вміння виявляти маніпулятивні засоби впливу на свідомість.

Змістовий компонент: вивчення сутності медіатексту як об'єкта аналізу в шкільній мовно-літературній освіті; характеристика жанрової, стилістичної та мультимодальної природи медіатекстів; особливості мовних, візуальних і звукових кодів у цифровому контенті; методика роботи з мультимодальними текстами на уроках української мови та літератури; аналіз маніпулятивних мовних і графічних засобів, уживаних у сучасних медіа та соціальних мережах; створення власних навчальних завдань на матеріалі медіаконтенту; розвиток уміння критично інтерпретувати інформацію, розпізнавати маніпулятивні стратегії

Процесуальний компонент: форми: інтерактивна лекція, тренінгові заняття; **методи:** проблемний виклад; дискусія; дослідження; аналіз конкретних ситуацій; дизайн-мислення; мозковий штурм; **засоби:** презентація, інтерактивна дошка.

Результативний компонент:

ПРН 01 Моделює зміст вивчення української мови та літератури.

ПРН 02 Добирає різні методи й прийоми для навчання здобувачів освіти і способи представлення ними досягнутих результатів.

ПРН 03 Використовує навички усного й писемного мовлення для формування в здобувачів освіти розуміння природних зв'язків між процесами і явищами, розвиває відповідні вміння.

ПРН 04 Розробляє освітні матеріали з урахуванням інтересів і здібностей здобувачів освіти.

ПРН 05 Володіє навичками критично оцінювати достовірність, надійність інформаційних джерел, вплив інформації на свідомість і розвиток здобувачів освіти, на прийняття рішень.

ПРН 06 Знає підходи до організації освітнього процесу з використанням цифрових технологій, зокрема дистанційного навчання.

ПРН 07 Здійснює власний професійний розвиток у контексті навчання впродовж життя.

Список рекомендованої літератури:

1. Кирилюк О. (2022.) Мова постфольклору в дискурсі інформаційної війни: концептуальні метафори, меми-концепти, ілюкутивний зміст. Innovative pathway for the development of modern philological sciences in Ukraine and EU countries: Scientific monograph. Volume 2. Riga, Latvia: "Baltija Publishing". Pp. 212– 242. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-196-1-31>.

2. Кирилюк О. (2023). Лінгвальний інструментарій руйнування історичної пам'яті. Modern ukrainian linguospace: ethnomental, axiological, pragmatic aspects: Scientific monograph. Riga, Latvia: "Baltija Publishing". P.248–275. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-365-1-11>

3. Кирилюк О. Л. (2024). Битва за мозок: як вистояти й перемогти в інформаційній війні. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 256 с.

4. Кирилюк, О. Л. (2019). Мова передвоєнного дискурсу: лінгвістичні засоби створення ворожих образів і символів (на прикладі російсько-української інформаційної війни). *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*, 43 (5), 71–74. [doi:10.32841/2409-1154.2019.43.5.19](https://doi.org/10.32841/2409-1154.2019.43.5.19)

5. Кирилюк, О. Л. (2020). Мова мережевого фольклору як засіб опору інформаційній агресії. *Мова: Класичне – модерне – постмодерне*, 6, 32–49. [doi:10.18523/lcmp2522-9281.2020.6.32-49](https://doi.org/10.18523/lcmp2522-9281.2020.6.32-49)

6. Кирилюк, О. Л. (2020). Мовна агресія розважальних телешоу як спосіб ведення інформаційної війни. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*, 32 (1), 132–140. [doi:10.24919/2308-4863.1/32.214487](https://doi.org/10.24919/2308-4863.1/32.214487)

7. Кирилюк, О. Л. (2020). Мовні засоби «розмивання» образу ворога в дискурсі інформаційної війни. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*, 5(33), vol. 2, 36–45. [doi:10.51647/kelm.2020.5.2.7](https://doi.org/10.51647/kelm.2020.5.2.7)

8. Кирилюк, О. Л. (2020). Формування образу захисника в умовах інформаційної війни: лінгвокогнітивний аспект. *Львівський філологічний часопис*, 8, 90–96. [doi:10.32447/2663-340X-2020-8.14](https://doi.org/10.32447/2663-340X-2020-8.14)

9. Кирилюк, О. Л. (2021). Мовне віддзеркалення збройного конфлікту в постфольклорних текстах. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*, 36 (1), 162–167. [doi:10.24919/2308-4863/36-1-25](https://doi.org/10.24919/2308-4863/36-1-25)

10. Кирилюк, О. Л. (2021). Мовні засоби сугестивного впливу на реципієнта в дискурсі інформаційної війни. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія «Філологія. Журналістика»*, т. 32 (71), 4 (1) С. 24–28. [doi:10.32838/2710-4656/2021.4-1/05](https://doi.org/10.32838/2710-4656/2021.4-1/05)

11. Почепцов, Г. (2015). Сучасні інформаційні війни. Київ: ВД «Києво-Могилянська академія», 497 с.

12. Почепцов, Г. (2022). Токсичний інфопростір. Як зберегти ясність мислення і свободу дії. Харків: Віват, 384 с.